

Uvodnik

Početak pregovora Hrvatske i Europske unije 3. listopada ove godine dao je novi zamah i intenzitet u prilagodbi hrvatskog društva europskim standardima. Iako se smatra kako približavanje EU prvenstveno označava zakonodavno usvajanje europskih stečevina, Europska unija nizom svojih politika direktno zahvaća sve sfere svakodnevnog života zajednice koja danas broji više od 25 država i 450 milijuna ljudi. Početak pregovora označio je početak procedure koja će u konačnici završiti ulaskom u Europsku uniju, o čemu će ipak na referendumu odlučiti hrvatski građani. Stoga Europska unija sve više postaje “unutarnja” stvar hrvatskih građana. U tom procesu izuzetno je važna uloga medija, čija je zadaća pravodobno, objektivno i zanimljivo informiranje o prednostima, ali i nedostacima ulaska u Uniju, sa svim posljedicama na svakodnevni život građana Hrvatske.

Ovaj broj *Medijskih istraživanja* propituje medijsku politiku EU prema audiovizualnim medijima, medijsko zakonodavstvo i načine prilagođavanja europskim standardima u nekim novim članicama EU-a, ulogu medija u konstrukciji europskog identiteta i pitanja koncentracije vlasništva i medijskog pluralizma.

Ugledni poljski i europski medijski stručnjak Karol Jakubowicz u intervjuu kojeg je dao urednici časopisa Nadi Zgrabljic Rotar analizira teorijska i praktična pitanja koja pokazuju razvoj medija u zemljama tranzicije, osvrće se na orijentaciju medijske politike u zemljama tranzicije u vremenu proširenja EU te propituje demokratsku ulogu medija, javnosti, civilnog društva i Europske unije.

Nataša Beširević u članku “Otvaranje pregovora između Hrvatske i EU: Usuglašavanje o medijskim slobodama” piše o dosadašnjim odnosima između Hrvatske i EU, učincima započetih pregovora, dosadašnjem tijeku usuglašavanja sa zakonodavnom stečevinom Europske unije u području slobode elektroničkih i tiskovnih medija, te pozitivnoj, ali i negativnoj strani ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

U članku “Europski pravni okvir Televizije bez granica” Séverine Fautrelle, rukovoditeljica projekta u Upravi za razvoj medija u Parizu govori o direktivi Europske unije Televizija bez granica i Konvenciji o prekograničnoj televiziji koje su sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća prihvaćene s ciljem osiguranja sloboda prijema i daljnjeg prijenosa programa. Osnovna ideja ovih dokumenata je sloboda prijema televizijskih programa koji poštuju minimum utvrđenih pravila glede prijenosa europskih emisija, nezavisne produkcije i poštivanja etičkih normi novinarstva uz nadzor u poštivanju tih pravila koji provode države članice EU. Što se tiče Televizije bez granica, države članice su obavezne primijeniti je, Komisija je precizno kontrolira i u slučaju nepoštivanja može uložiti žalbu Europskom sudu. Time je ta direktiva pravi djelotvorni instrument u službi audiovizualnog europskog sektora i kulturnih različitosti.

No, u uvjetima digitalne tehnologije, opravdano je upitati se hoće li se pravni okvir televizije u Europi, uređen za televiziju u klasičnom smislu, moći primijeniti u budućnosti. Po tom pitanju, skup svih sudionika (europskih institucija, nacional-

nih i profesionalnih autoriteta) priznaje da tehnološki razvoj nije doveo u pitanje zadane ciljeve: poštivanje pluralizma, potreba za osiguranjem ponude kvalitetnih sadržaja, poštivanje kulturne i jezične različitosti i zaštita maloljetnika..., ali pravni okvir kasni u prilagodbi. Revidiranje direktive Televizija bez granica i Konvencije o prekograničnoj televiziji, govori o živoj prirodi audiovizualnog prava.

David Ward u članku "Televizijski pluralizam i raznolikost i natjecateljska politika Europske Komisije – Zapadnoeuropsko iskustvo" propituje medijsku koncentraciju u EU u kontekstu regulatornih pristupa, koje su zauzele države članice EU-a. Suprotstavlja se uobičajenom mišljenju prema kojem Unija pristupa zaštiti medijskog pluralizma isključivo na tržišnim osnovama i smatra da on mora biti zasnovan i na načelima zaštite javnoga interesa. Medijska koncentracija raste zbog slabljenja obveze i važnosti koju članice pridaju zaštiti medijskog pluralizma. Nacionalne vlade podržavaju nacionalne tvrtke i uklanjaju regulatorne prepreke u rastu kompanija kako bi zaštitile svoje tržišne igrače. Te suprotstavljene politike bit će razmatrane pregledom odluka Europske Komisije o medijima u Uniji, a članak pokazuje da iako pojedine članice zadržavaju pravo jačanja regulativa o medijskoj koncentraciji, u situaciji tržišnog širenja nacionalnih medija većina članica EU nema snage da podupre medijski pluralizam.

Owen V. Johnson sa Škole za novinarstvo Sveučilišta u Indiani i Andrej Školka sa Fakulteta za komunikaciju i masovne medije iz Trnave u Slovačkoj, u članku "Medijsko zakonodavstvo i medijska politika u Slovačkoj: Ulazak u Europsku uniju i drugi val reformi" prikazuju promjene u slovačkom medijskom zakonodavstvu tijekom perioda pristupanja Slovačke Europskoj uniji u svibnju 2004. Promjene u slovačkoj medijskoj politici i administraciji vezane uz Uniju dio su šireg procesa reorganizacije medija u Europi. One uključuju veću okrenutost tržištu, dualni sustav emitiranja, redefiniranje javnog emitiranja, prekogranično vlasništvo, globalizaciju i dramatične promjene u tehnologiji i načinu komuniciranja.

Séverine Dupuy Busson, stručnjak za filmska i audiovizualna prava, voditeljica nastave na Sveučilištu Lille III i Sveučilištu Evry-Val u članku "Europska kinematografija: Koja strateška opcija može osigurati njezinu trajnost?" piše o europskoj kinematografiji i strateškim opcijama koje mogu osigurati njenu trajnost.

Europski program pomoći kinematografiji i audiovizualnom stvaralaštvu – Media i Euroimages, nastoje već 20-ak godina osigurati opstanak tog sektora u Europi. To se provodi kroz davanje podrške međunacionalnoj suradnji, koja treba biti na razini razvoja kinematografskih i audiovizualnih projekata, koprodukcije ili emitiranja. Autorica ističe kako još uvijek ne postoji zajednička kinematografska i audiovizualna politika priznata u zajedničkim raspravama koja bi imala pravni učinak. Aduti za pokretanje europske kinematografije koja će sačuvati raznolikost i kvalitetu svjetske filmske ponude prvenstveno temelje se na kulturnoj raznolikosti i specifičnosti Europe koja može ponuditi zanimljive i "drukčije" filmske scenarije. Stoga je bitno osigurati sredstva koja će dati poticaj kreativnosti, djelomice i iz Media plus programa Europske unije čiji se značajan dio novca danas troši na distribuciju a ne i stvaranje programa. Za proboj europske kinematografije i očuvanje kulturne alternative u odnosu na jedinstveni holivudski pogled, bilo bi korisno da "jake" kinematografije, poput one u Francuskoj, izbore sredstva pomoći redateljima iz onih zemalja gdje su infrastrukture slabije razvijene. Snimanje u

koprodukciji može omogućiti ambiciozne projekte koji bi imali veće šanse za međunarodno prikazivanje. To bi se moglo ostvariti putem Euroimages programa. Usporedo sa sustavom potpore, nužno je omogućiti i porezne olakšice kao pomoć razvoju industrije europskog filma.

Melita Poler Kovačić u članku “Uloga medija u konstrukciji europskoga identiteta: Informirati, obrazovati, promovirati?” istražuje ulogu medija u formiranju europskog identiteta, pod pretpostavkom da mediji imaju glavnu ulogu u njegovu stvaranju kao što su glavni čimbenik stvaranja i očuvanja nacionalnih identiteta. Mediji imaju važnu ulogu informiranja građana o temama relevantnim za Uniju, no, prilikom prezentiranja informacija mora postojati kritički odmak prema načinu izvještavanja o informacijama dobivenim od Vlade ili informacijama dobivenim od službi za odnose s javnošću. Kako bi ispunili svoju zadaću, novinari moraju biti opremljeni vještinama i znanjem o politici Unije, moraju slijediti standarde klasične paradigme novinarstva kao javnog servisa i zadržati profesionalni etički stav u svim fazama komunikacijskog procesa.

Objavljujemo i prikaze većih europskih medijskih projekata, recentna izvješća o televiziji u Europi, prikaze medijskih skupova i recenzije. Zahvaljujemo svima koji su pridonijeli stvaranju ovog tematskog broja *Medijskih istraživanja* i pozivamo na daljnju suradnju.

Nataša Beširević i Nada Zgrabljic Rotar